

garric, alzinol' (amb ben poca base semàntica). Deixo en suspens la possibilitat que *cascabot*, mot que a Elx designa una part de la fulla de la palmera (BDC xvii, 51; *AlcM*), sigui o no resultat d'un canvi de sufix de *cascavell* (o una contaminació de mots com *cascallot*, *cabot*, o d'uns possibles *cascarot* o *-arrot*): caldria tenir més detalls sobre la cosa.

Cascú(n), V. cada *Cascull*, V. *casçar*

CASEINA, derivat savi del ll. *caseus* 'formatge'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*; en adoberia, BDC xix, 48. Altres derivats del mateix: *càseum*; *caseic*; *caseat* (ibid.); *caseós*; *caseació*; i el cpt. *caseificació*.

És possible que en vagi quedar, de més a més, alguna descendència mossàrab: OPou, entre els productes lactis (entremig del *formatge gras* i la *mantega*), posa «*cascavall* o formatge de egües: *hippace*» i «*casillos* o *formatges*: *casillus*» (darrere *recuyt* o *broçat*). Aquell apareix també abans en l'*Art de Coc* de Robert de Nola, del segle abans. I és un cpt. CASEUS CABBALI 'formatge de cavall' que també veiem en l'it. merid. *caciocavallo* (també estudiat per De Gregorio i Rohlf, *REW* 1738). O seria un mot sicilià catalanitzat? Però costaria llavors de creure en una adaptació fonètica tan considerable i encertada etimològicament.

Casmogàmia, cpt. savi format amb el gr. *χασμῶμαι* 'jo em bado', 'obro de bat a bat', dit així per oposició a la *clitogàmia* en què la flor no arriba a obrir-se i s'ha de fecundar des de dins; *casmògama*.

Casell, *casella*, V. *casa* *Caseós*, V. *caseïna* *Caser*, *casera*, *caseria*, *caseriu*, V. *casa* *Casern*, *caserna*, V. *quatre* *Casi*, V. *quasi* *Casilici*, *casilla*, *casino*, *casinyot*, V. *casa* *Casó*, *casolà*, *casori*, *casot*, V. *casa* *Cassovall*, V. *casç*

CASPA, origen desconegut, probablement pre-romà i emparentat amb altres mots com l'ast. *caspia* 'pinyolada o residu de la poma', sic. *caspu* i altres formes dialectals del S. i del N. d'Itàlia, amb el significat de 'brisa de raïm', i altres mots de França i països romànics amb sentits anàlegs i forma semblant. □ 1.ª doc.: 1640 «*caspa* del cap: *furfur capitii*, *porrigo*», *DT*o.; i potser ja S. xv i c. 1390.

Res no hi afegeixen Lacav. ni Belv. Un *caspa* rimant amb altres quatre mots en *-àspa* ja fou registrat en el dicc. de rims de L. d'Aversó, c. 1390 (335.3), és clar que sense definició; d'un mot d'aquesta forma no és gaire fàcil que sigui un homònim, però tampoc podem tenir gaire confiança en la identificació vist que el mot és estrany a la llengua d'oc i que no fou registrat per OPou ni per Busa, tot i que aquest el trobava en el seu model Nebrija. En castellà es documenta des de 1490 (APal.).

Poca cosa he d'afegir ara al meu article del DCEC, una mica ampliat en el DECH. No podem estar gens segurs que tingui raó *AlcM* en afirmar que cas-

pa és pres del castellà; temo que la raó que l'ha mogut a assegurar-ho tant és que *caspa* no s'usi a Menorca, i en lloc d'això diguin *peladina*, i alguns a Mallorca en diguin *arna*; però cal reconèixer que Moll sobrevalora bastant aquesta mena d'argument; ells mateixos reconeixen que *caspa* no és estrany a l'ús mallorquí. L'acc. 'estelles i escorça de l'arbre que escairen' a la Vall d'Àneu, *caspar* 'llevar l'escorça' ibid., aran. *caspa* 'boll que s'aixeca en batre el gra', 'espina del peix', junt amb moltes altres formes en què el mot es prolonga pel gascò pirinenc (Rohlf, *Gc.*, § 419), serien indicis més aviat favorables a la tesi d'un autoctonisme del mot al peu dels Pirineus. Com que cal reconèixer que també n'hi ha de contraris (i no solament l'aparició tardana en literatura), en definitiva quedem en dubte sobre el caràcter hereditari del mot en la nostra llengua. Altrament no caldrà repetir el que en dic en l'extens article CASPA del DCEC i, 719-21.

Afegim-hi que l'ús de *kaspa* 'escata' («écaille») arribava fins a l'antic dialecte basc del Roncal (Bonaparte, *Bol. Soc. V. de A. del P.* xiv, 13.345, mentre que a l'Àezkoa diuen *azal*, i a Zaraitze *eskama*). En català podem aplegar amb aquest grup, per una part *gaspa* 'rapa del raïm' (ja repetidament en el rossell.-banyolí Miquel Agustí, 1613) i per l'altra *gaspar-se* «espeuar-se, especialment els bous' (*DFa.*), que s'usa molt a totes les comarques dret al Nord de Barcelona, des del Vallès fins al Conflent: *AlcM* el dona com a propi del Vallès, Lluçanès, Berguedà, Solsona; també ho he sentit a Aiguatèbia (1960) i a Viladrau, «quan abans feien treballar tant els bous havien de començar per ferrar-los, perquè no es *gaspessin*» (1970); també 'escaldar-se l'entrecuix per la suor' (Cardona, Gironella, *AlcM*); a Aiguatèbia les ovelles *sə gaspan* quan l'unglot els sagna de tant caminar per carretera; a les Serres de Prades atribueixen a la «*gaspa* del raïm» el nom de la font del *Cagagaspes* (Amigó, *Monogr. de la Mus-sara*, n. 726).

Rohlf, en la nova edició de *Le Gc.* (§ 419), ha retirat la seva etimologia aràbiga, que vaig rebutjar, i s'ha adherit a la tesi d'un origen pre-romà sostinguda en el DCEC i en el FEW *xxi*, 87; etimologia substràtica que no podem concretar gaire, si bé en tot cas no pot ser cèltica (notem la *p*) i potser tampoc basco-aquitànica tot i que per aquesta banda no manquen interessants enllaços: basc *gazna* i *gazta* 'formatge' al costat de l'oc. *gaspo* 'xerigot' i el tipus basc *kazalda* 'escata' en part reduït a Àezkoa *azal* i en part a *zalda*, *azaldor*, etc. (doncs ¿una arrel basco-aquitano-ibèrica *KAÇ-*, amb derivació proto-basca *KAZT/KAZN/(K)AZALD-* i d'altra banda pre-romànic *KAÇ-P-?*).

DERIV.: *Caspar* [1839, Lab.]. *Caspera* [id.]. *Caspós* [id.]. *Caspilla* argot 'presidi' (BDC vii, 28). Benasquès *caspielloso* 'pedregós, rocós, escarpat' (sentit a Llíri, com a oposat a *yermo* 'aglevat', parlant d'un turó, 1965). Ast. *caspiu* «peñasco saliente en alguna muntanya o heredad» (a Colunga, Vigón), cf. el salm. *carpio* «cerro» comentat per MzPi. (*Orig.*, 433). I amb oc. *gaspo* 'xerigot' cf. especialment el mossàrab